

Sygn. akt III Ca 53/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Tomasz Pawlik

po rozpoznaniu w dniu 28 kwietnia 2017 r. w Gliwicach

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.

przeciwko M. D.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 10 sierpnia 2016 r., sygn. akt II C 2547/15

oddala apelację.

SSO Tomasz Pawlik

Sygn. akt III Ca 53/17

UZASADNIENIE

Powód domagał się zasądzenia od pozwanego 1784,08 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP od kwoty 1751,45 zł od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty i ustawowymi odsetkami od kwoty 32,63 zł od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zwrotu kosztów procesu. W uzasadnieniu podał, że zawarł z pozwanym umowę pożyczki w kwocie 2362,80 zł, którą pozwany miał spłacać w 12 miesięcznych ratach w wysokości 196,90 zł. Pozwany dokonał wpłat łącznie w wysokości 676,90 zł, które zostały zaksięgowane: 611,35 zł na poczet kapitału, 20 zł na poczet kosztów działań o których mowa w § 6 ust. 5 umowy pożyczki, 45,55 zł na poczet odsetek karnych za opóźnienie. Wszystkie wpłaty były księgowane zgodnie z kolejnością określoną w ust. 6 pożyczki. W związku z brakiem spłat zgodnych z warunkami ustalonymi umową pożyczki, powód wezwał pozwanego do zapłaty zaległych rat a następnie złożył oświadczenie o wypowiedzeniu umowy pożyczki z zachowaniem 30 - dniowego terminu. Powód domagał się kwoty 1751,45 zł tytułem kapitału a kwoty 32,63 zł tytułem odsetek karnych od dnia następnego po dniu postawienia wierzytelności w stan wymagalności do dnia poprzedzającego wniesienie pozwu, z uwzględnieniem dokonanych wpłat pozwanego.

W sprawie wydano nakaz zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym zgodnie z żądaniem pozwu. Od tego nakazu zapłaty pozwany złożył sprzeciw, zarzucając, że kwota 1784,08 zł jest nieadekwatna do zadłużenia, gdyż nie uwzględnia dokonanej wpłaty w kwocie 380 zł oraz, że nie otrzymał od powoda jakichkolwiek ponagleń.

Postanowieniem Referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym Lublin - Zachód w Lublinie z dnia 2 września 2015 r., wobec skutecznie wniesionego sprzeciwu przekazano rozpoznanie sprawy do Sądu Rejonowego w Gliwicach.

W odpowiedzi na sprzeciw powód podtrzymał dotychczasowe stanowisko. Potwierdził podnoszoną przez pozwanego wpłatę, twierdząc, że została ona uwzględniona w zadaniu pozwu. Podał, że pozwany dotychczas dokonał następujących wpłat: 196,60 zł w dniu 25 listopada 2014 r., 100 zł w dniu 3 kwietnia 2015 r. i 380 zł w dniu 21 maja 2015 r. Wyjaśnił, że pisma wysyłane do pozwanego na wskazany przez niego przy zawieraniu umowy adres nie zostały zwrócone, zatem należy przyjąć domniemanie ich doręczenia. Liczne próby nawiązania kontaktu telefonicznego nie dawały rezultatu. A deklaracje pozwanego co do terminu zapłaty zadłużenia, uzyskane w marcu 2015 r., okazały się bez pokrycia.

Pozwany nie zajął stanowiska wobec ww. pisma

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy zasądził od pozwanego na rzecz powoda 488,65 zł wraz z odsetkami w umownej wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego w stosunku rocznym, z tym, że od dnia 1 stycznia 2016 roku maksymalna wysokość odsetek za opóźnienie nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie, liczonymi od dnia 28 lipca 2015 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 32,63 zł z ustawowymi odsetkami, z tym, że od dnia 1 stycznia 2016 roku z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, liczonymi od dnia 28 lipca 2015 roku do dnia zapłaty. W pozostałym zakresie oddalił powództwo i zasądził od pozwanego na rzecz powoda 13,71 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

U podstaw tego rozstrzygnięcia legły następujące ustalenia faktyczne.

W dniu 17 października 2014 r. strony zawarły umowę ratalnej pożyczki gotówkowej, na podstawie której powód udzielił pozwanemu pożyczki w wysokości 2362,80 zł na okres do dnia 17 października 2015 r., płatnej w dwunastu miesięcznych ratach po 196,90 zł, począwszy od 17 listopada 2014 r. Na kwotę 2362,80 zł składały się kwota faktycznie przekazana do dyspozycji pozwanego czyli 1100 zł oraz prowizja 1262,80 zł. Oprocentowanie pożyczki było stałe i wynosiło 0 % w stosunku rocznym. Za opóźnienie w spłacie pożyczki roczna stopa zadłużenia przeterminowanego wynosiła czterokrotności stopy lombardowej NBP. W przypadku opóźnienia w spłacie którejkolwiek z rat pożyczki pożyczkodawca mógł podjąć działania windykacyjne, ich koszt to nie więcej niż 20 zł za korespondencję wysyłaną listami poleconymi (§ 2 i 6 umowy). Zgodnie z § 6 ust 1 umowy pożyczki, pożyczkodawca mógł wypowiedzieć umowę pożyczki z zachowaniem 30 – dniowego okresu wypowiedzenia w przypadku wystąpienia zwłoki w spłacie dwóch pełnych rat pożyczki. Na poczet należności z umowy pożyczki pozwany dokonał następujących wpłat, łącznie na kwotę 676,60 zł:

- 196,90 zł w dniu 25.11.2014 r.
- 100 zł w dniu 3.04.2015 r.
- 380 zł w dniu 21.05.2015 r.

W zakresie dokonanych wpłat Sąd Rejonowy oparł się na wyliczeniach powoda.

Wobec zaległości w spłacie dwóch kolejnych rat, pismem z dnia 26 stycznia 2015 r. powód wypowiedział pozwanemu umowę z zachowaniem 30 dniowego okres wypowiedzenia, następnie skierował do pozwanego ostateczne przesądowe wezwanie do zapłaty, na adres pozwanego wskazany w umowie pożyczki.

Na bazie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd I instancji ocenił, że strony zawarły umowę do której znajdowały zastosowanie przepisy art. 720 i nast. kodeksu cywilnego dotyczące umowy pożyczki oraz przepisy ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (tekst jednolity Dz. U. 2014 r. poz. 1497 ze zm.). Jednocześnie uznał, że zastrzeżenie w umowie pożyczki prowizji 1262,80 zł, w zestawieniu z kwotą faktycznie udzielonej pożyczki czyli 1100 zł, było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego w rozumieniu art. 58 § 2 k.c. i art. 353¹ k.c. oraz art. 5 k.c. oraz stanowiło obejście przepisu art. 359 § 2¹ k.c. o odsetkach maksymalnych. Prowizja przewyższała kwotę faktycznie udzieloną pożyczkodawcy do dyspozycji i, mimo zastrzeżenia w umowie odsetek 0%, przewyższała także wielokrotnie maksymalną wysokość odsetek które mogłyby zamiast niej zostać zastrzeżone w przypadku

bezpośredniego oprocentowania pożyczki. Fakt, iż pozwany wyraził na tę prowizję zgodę, nie sanuje jej charakteru, gdyż powszechnie wiadomo, że pożyczki na tak niekorzystnych warunkach zawierają osoby, które mają znikome szanse na uzyskanie ich na warunkach nie wykorzystujących w tak skrajny sposób dysproporcji pomiędzy pozycją pożyczkodawcy i pożyczkobiorcy.

Mając na uwadze powyższe Sąd Rejonowy rozliczył dokonane przez pozwanego wpłaty: jedynie na poczet spłaty 1100 zł jako kwoty rzeczywiście udzielonej dłużnikowi pożyczki. Czyniło to powództwo zasadnym co do kapitału pożyczki w wysokości 488,65 zł (1100 zł-611, 35 zł). Jednocześnie Sąd I instancji uznał, z uwagi na okoliczności sprawy, że odsetki naliczane i rozliczone finalnie do kwoty 32,63 zł od zawyżonego o prowizję kapitału zaspokoili roszczenie powoda z tytułu prowizji.

O odsetkach Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art.481 k.c., a o kosztach procesu na zasadzie art.100 k.p.c., mając na względzie, że powód utrzymał się ze swoim roszczeniem w 29 %.

Od opisanego wyroku w części oddalającej powództwo oraz w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelację wniósł powód, który domagał się jego zmiany przez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenia na jego rzecz kosztów postępowania za obie instancje albo uchylecia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I Instancji. Skarżący zarzucił Sądowi Rejonowy obrazę prawa materialnego poprzez błędne zastosowanie art.359, art.353¹, art.358 i art.5 k.c. W ocenie skarżącego zastosowane w spornej umowie pożyczki postanowienia nie naruszały mieściły się w zakresie swobody kontraktowania, nie stanowiły obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych i nie naruszały zasad współżycia społecznego. W apelacji podkreślono konstytucyjną zasadę swobody działalności gospodarczej. Zwrócono też uwagę, że zastosowana wysokość prowizji nie naruszała obowiązujących przepisów ustawy o kredycie konsumenckim, pozwany konsument był rzetelnie i klarownie informowany o warunkach umowy.

W apelacji zarzucono też niewłaściwą ocenę materiału dowodowego oraz sprzeczność ustaleń faktycznych z zebrany materiałem dowodowym.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Skarżący podniósł w apelacji naruszenie prawa procesowego poprzez niewłaściwą ocenę materiału dowodowego oraz sprzeczność ustaleń faktycznych z zebrany materiałem dowodowym. Nie wyjaśnił jednak w żaden sposób na czym miałyby polegać w tym zakresie uchybienia Sądu Rejonowego. Mając zatem na uwadze, że wbrew zarzutowi apelacji ustalenia faktyczne Sądu I instancji odpowiadają zebrany dowodom, których ocena zgodna jest z zasadami logiki i doświadczenia życiowego, Sąd Okręgowy akceptuje poczynione przez Sąd Rejonowy ustalenia, przyjmując je za własne. Ustalenia te wymagają jedynie dodatkowego uzupełnienia o stwierdzenie, że zgodnie z § 2 ust.2 łączącej strony umowy rzeczywista stopa oprocentowania pożyczki wynosiła 399, 99 %.

W świetle ustalonego w sprawie stanu faktyczne zasadna była ocena Sądu I instancji, że zastosowana przez powoda konstrukcja umowy, gdzie stopa odsetek kapitałowych była zerowa, a prowizja przekraczała kwotę pożyczki udzielonej na 12 miesięcy, stanowiła obejście przepisu art.359 § 2¹ k.c. o odsetkach maksymalnych. Oczywiście jest, że instytucje finansowe udzielają kredytów czy pożyczek celem osiągnięcia zysku, który uzyskiwany jest przede wszystkim z odsetek od udostępnionego kapitału. Rezygnując formalnie z takiego zysku poprzez zerową stopę oprocentowania, powód w rzeczywistości miał uzyskać znacznie większy niż jest to dopuszczalne dochód (rzeczywista roczna stopa oprocentowania na poziomie 399,99%), ukrywając to w postanowieniu umowy dotyczącym prowizji. Trafnie zatem ocenił Sąd I instancji, że to postanowienie umowy dotknięte jest nieważnością, ze względu na to, że miało na celu obejście prawa (art.58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 359 § 2¹ k.c.)

Nie sposób zgodzić się ze skarżącym, że kwestionowane postanowienie umowy mieściło się w granicach swobody kontraktowania i swobody działalności gospodarczej. Jak trafnie bowiem zauważył Sąd Rejonowy fakt, iż pozwany

wyraził na zastosowaną prowizję zgodę, nie sanuje jej charakteru, gdyż powszechnie wiadomo, że pożyczki na tak niekorzystnych warunkach zawierają osoby, które mają znikome szanse na uzyskanie ich na warunkach nie wykorzystujących w tak skrajny sposób dysproporcji pomiędzy pozycją pożyczkodawcy i pożyczkobiorcy.

Wypada też zauważyć, że pozwany jest konsumentem, a swoboda działalności gospodarczej doznaje ograniczeń w umowach z tego rodzaju podmiotami. W tym kontekście istotne jest, że nawet traktowana w oderwaniu od całokształtu umowy, rozpatrywana klauzula dotycząca prowizji kształtowała prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszała jego interesy, a zatem stanowiła niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art.385¹ § 1 k.c. i nie wiązała pozwanego. Ocena ta nie wymaga szerszego rozwinięcia w sytuacji, gdy wysokość prowizji przekraczała wysokość pożyczki.

Warto zwrócić w tym miejscu uwagę, że ustawodawca reagując na tego rodzaju nieprawidłowe i krzywdzące konsumentów praktyki rynkowe stosowane przez instytucje finansowe wprowadził ograniczenia co do wysokości pozaodsetkowych kosztów kredytu. Zgodnie z art.36a ust. 2 w zw. z art. 5 pkt 6a ustawy o kredycie konsumenckim - który nie znajduje ze względu na datę wejścia w życie zastosowania w niniejszej sprawie pozaodsetkowe koszty kredytu (co obejmuje także prowizję) w całym okresie kredytowania nie mogą być wyższe od całkowitej kwoty kredytu. Cytowany przepis, chociaż nie znajduje w sprawie zastosowania, stanowi niewątpliwie istotną wskazówkę interpretacyjną przy ocenie przesłanek z art.385¹ § 1 k.c..

Mając na uwadze powyższe rozważania, ocena zawartej przez strony umowy nie wymagała odwoływania się do konstrukcji naruszenia zasad współżycia społecznego. Tym niemniej Sąd Rejonowy trafnie ocenił, na gruncie znajdujących w sprawie zastosowanie przepisów prawnych, że pozwanego nie wiązało postanowienie umowne dotyczące prowizji, a zatem nie było podstaw do uwzględnienia powództwa w tej części.

Z tych wszystkich względów, gdy apelacja okazała się bezzasadna, na zasadzie art.385 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

SSO Tomasz Pawlik